

længere ville følge de 70,000 Gaardmænd, er Venstrepolitikken færdig i dette Land, og saa kunne de pakke sammen.

Nej, naar de Herrer raabe Politik efter os, have de vist selv deres politiske Bagtanker, og det er ikke uden Grund, at de ønske at bevare det gamle Afhængighedsforhold, det gamle Vaneforhold, at Husmændene skulle stemme paa Venstres Gaardmænd og derved skaffe Venstre Fler-tallet her i Landet. Det ønske de bevaret; men jeg siger: Det er der ingen Grund til. Venstrepolitikken for Tiden er ikke af en saadan Beskaffenhed, at danske Husmænd have nogen Interesse i at følge den Politik, som Venstre for Tiden praktiserer. Derimod gør man jo ganske vist gældende, at Husmænd og Gaardmænd have deres naturlige Interesser sammen. Det skal jeg ikke nægte, at vore Andelsforetagender selvfølgelig lige saa vel komme Husmændene til gode som Gaardmændene. Men det kan vel ikke være andet og vil ikke blive andet; i hvert Tilfælde have Gaardmændene ikke skabt deres Andelsforetagender for Husmændenes Skyld, men først og fremmest, fordi det var til deres egen Fordel, fordi der ingen anden Vej var for dem selv at komme frem, naar de skulde have noget Udbytte af deres Virksomhed. At Husmanden kan sende sine 2—3 Grise hen til Andelsslagteriet aarlig, og Mælken af 1—2—3 Køer hen til Mejeriet, det er jo saa ganske naturligt, og det er et Forhold, der ikke har noget med Politik at bestille; det er sikkert et Forhold, som vil vedblive at bestaa, hvorledes end Husmændene ville stille sig ved de politiske Valg. Men jeg vil paa den anden Side paastaa, at Husmændene ere langt mere knyttede til Arbejderstanden, end de i Virkeligheden ere knyttede til Gaardmandsstanden. Det er jo nemlig saaledes, at en stor Mængde, maaske de fleste af vore Husmænd, foruden at dyrke deres Jord, ogsaa har Arbejde som Daglejere ved Siden af. Derfor ere de interesserede i, at Arbejderforholdene i Landet ere gode. Selv ere de udgaaede af Arbejderstanden, og deres Børn ville ogsaa i de fleste Tilfælde komme til at rekruttere Arbejdernes Rækker. Husmændenes og Landarbejdernes Forbrug viser sig i mange Tilfælde at være omtrent det

samme. Jeg skal saaledes henvise til en Statistik, som for øvrigt for nylig er udgiven af Statistisk Bureau og vedrører 16 af de vigtigste Forbrugsartikler for en Landarbejder- og Husmandsfamilie, saadanne Ting som Kaffe, Te, Brændevin, Tobak, Manufakturvarer, Petroleum, Brændsel, Vadsk o. s. v. Af disse Ting forbruger en Landarbejderfamilie for 190 Kr. 54 Øre og en Husmandsfamilie for 191 Kr. 13 Øre. Forskellen mellem disse to er altsaa 59 Øre om Aaret. Heraf ser man, at Husmænd og Landarbejdere leve omtrent under samme Kaar. Ser man paa det aandelige Standpunkt, de begge staa paa, er det ogsaa det samme. De ere udgaaede af Folkeskolen, have maattet nøjes med den allertarveligste Undervisning, der bydes nogen i dette Land, have i Almindelighed ikke senere haft Lejlighed til at udvide deres Kundskaber, saa at det aandelige Standpunkt er omtrent det samme hos dem begge. Og hvis man vil se paa de sociale Rettigheder, de sidde inde med, ere de ogsaa ligestillede. De ere begge holdte nede som en Slags Andenklasses Vælgere. Den privilegerede Valgret er hverken forbeholdt Husmændene eller Landarbejderne. Det er Gaardmændene, som sidde i Sogneraadene, Amtsraadene o. s. v. Paa dette Omraade ere de altsaa ogsaa jævnstillede.

Det er derfor naturligt, at disse to Stænder slutte sig sammen. De have fælles Interesser, fælles Maal at kæmpe mod; det er derfor naturligt, at de slutte sig sammen. Men jeg forstaaer naturligvis udmærket godt, at de Herrer se den største Fare i den Bevægelse, som er begyndt at vokse frem mellem Husmændene; for den Dag Husmændene vende Gaardmændene Ryggen og ikke mere stemme med dem, er Venstrepolitikken uhjælpelig falden, Grundpillen rokket, saa er Fler-tallet borte for Venstre i vort Land.

Jeg vil fremdeles anbefale den Anmærkning, jeg har tilføjet. Den vil betyde, at vor Husmandsstand bliver myndig over de Bevillinger, der ydes til den. Og skulde det ske, at Landboforeninger virkelig sagde: „Naar vi ikke længere maa have Hovedledelsen, ville vi heller ikke længere give noget til jer“, saa vil jeg sige, at saa er Ulykken ikke saa stor. Vi have nu